

Asperján György

Büntetés felnőttnek lenni

Mintha a lelke – dübörgött a koporsó a rá zuhanó fagyos rögöktől. A két régi koma határozott mozdulatokkal fordította a felhalmozott földet a gödörbe. A tartott temető szántóföldig hajló részén bolydult varjak károgtak a hó-foltos halmok közt. A zokogásától nem hallotta hangjukat. Anyját János és Margit karolta, bele ne szédüljön fájdalom szakadékába. Jéghideg iszonyat futott át az agyán: egyszer ő fog ott lent a koporsóban feküdni, őrá hullik majd a föld, hogy betemesse, elnyelje mindörökre.

Váratlan volt ez a félelem ölelte villanás, s már nem is a gyűlölt-imádott halottat, hanem önmagát sajnálta. A sírástól elfulladt, megszedült, Jánosba akart kapaszkodni, de ereje elhagyta: ájultan csuklott össze.

A rokonok fölemelték a sárrá dagasztott földről, s mivel a szomszédos sír hideg kövére nem akarták fektetni, az odébb árválkodó Szent Mihály lovára emelték, mint koporsó nélküli holtat. Nővére, Margit hajolt fölé, felül kinyitotta a kabátját, meglazította sálját, és fagytól dermedt kézzel simogatta az arcát.

Anna magához tért, de csak az ég szítáló szürkéséget látta. A tompa puffanások, ahogy a két férfi lapáttal a sírhalmot egyengette, távolinak tünnek. – Itt vagyunk, nem lesz semmi bajod – suttogott Margit, mintha titkot közölné, vagy maga sem hinne biztató szavaiban. Aztán leigazította húga lábát a földre, és felültette a fa-kereten. – Maradj itt, én anyánkhöz megyek.

A gyászolók gyűrűje megnyílt Anna előtt, hogy részese legyen az eseménynek. A ministráns fiú a pap kezébe adta a szenteltvízes locsolót. A pap meghintette a földpüpot, majd megnyitotta fekete szalaggal jelölt imakönyvét, s miközben énekelt, a két férfi leszúrta a fejét, ráerőltette a családi koszorú drótkarimáját, eltakarva a felírást: Labancz János – 1917-1960. A művirágos koszorúk és csokrok befedték a csupasz kupacot, mintha rejteni akarnák a mélybe temetettet.

A sápadt Annát a szomszéd fiatalasszony felsegítette, és a rokonlány támogatta. A családjához vezették. Elgyötört anyja rátekintett.

– Jobban vagy, Annácskám? – Bólintott, szép formájú ajkán megnyugtatóan szánt mosoly rándult.

János elengedte anyja karját: – Gyere, állj anya mellé. – Anna anyja karjába kapaszkodott, magához húzta. Tizenhét éves bátyja baljával átfogta a vállát, és tartotta a szeretet erejével, mintha soha nem haragudott volna rá a halott megkülönböztető magatartása miatt.

Apjuk úgy viselkedett, mintha csak egy gyereke lett volna: Anna. Szitka és meglendülő keze csattanhatott a feleségen vagy a két gyereken. Annához ingerült szava

soha nem volt, bármit tett, bocsánatot nyert. Nemcsak azért, mert ő volt a legkisebb, hanem az apa mániája miatt is: lányát különlegesen szépnek látta, mindenkinek büszkén mesélt róla, s biztos volt benne, hogy Annának nem akármilyen helybeli, hanem majd egyenesen egy mérnök kéri meg a kezét.

Anna sütkérezett a lelket és testet kényeztető csodálatban. Maga is hitte, amit rajongó apja hangoztatótt. A tükörbe tekintve apja szemével is nézte magát, és vonásai láttán elégedett, boldog-öntelt mosoly jelent meg az arcán.

Labancz János váratlan és titokzatos halála miatt a fél falu kivonult a temetésére. 1960. február 15-én reggel futótűzként terjedt a hír Sajópetriben, hogy éjszaka a fogattal a két ló megállt a ház előtt, s a szekéredékban szétvert fejjel holtan feküdt Labancz. Kora reggel kiszállt a miskolci rendőrség, kikérdezték a családtagokat. Egy toporgó rendőr koradelutánig őrizte a holttestet; akkor érkezett a hullaszállító, amely bevitte Miskolcra, hogy a megyei kórház proszektúráján felboncolják, mivel úgy látszott, hogy bűncselekmény áldozata lett.

A tizenhárom éves Anna iszonyattal nézte, amint apját a szekérből átfektetik a fémládába és a fekete, ütött-kopott Roburral elszállítják. Lelkében szörnyű titok sajgott. Két héttel korábban apja kaptatosan az istállóban a jászolhoz szorította, fogdosta, csókolni próbálta. Rémületében első pillanatban elképzelni sem tudta, mit akar tőle az édesapja, miért bántja. Sikoltani nem mert, csak elszántan védekezett hevülten lihegő, vasmarkú apjával szemben.

A jobb vádlijába hirtelen éles fájdalom hasított. Kétségbeesésében az addig mindig csak simogató kézbe harapott. Apja dühödten arcul csapta. Anna zokogva rogyott a ganéba. Szája felrepedt, lelke elhasadt. Nem értette, miért történik mindez, miért akar tőle valamit az apja, ami tilos és iszonyatos. A vastag harisnyán át lábát a jászolból kiálló szög felsértette, erősen vérzett.

Negyvenhárom éves apja százkilencven centi magas volt. Szikár, csontos, bikaerős. Azt tehetett volna vele, amit akar. Anna szakasztott mása volt: valószínűtlenül sűrű, erős szálú fekete haját tőle örökölte. Akárcsak kicsit hátrahajló, félholdas homlokát, merész ivű szemöldökét, szépen metszett, tatárosan villogó szemét. Széles ornyerge és szája formája apjáét idézte, miként szabályos, hófehér fogai. Anna hirtelen nyúlt meg, korán ért. Tizenhárom éves korára 170 centi magas lett. Kényes bőrén sejtelmesen áttetszettek az erek.

Két erős kéz emelte fel. – Na, nincs semmi baj – mondta az apja. – Vedd elő a zsebkendőd, töröld meg a szád, és ne sírj. Te az anyém vagy... az én lányom. Ne félj, én mindenkinél jobban szeretlek. Arról, ami történt, ne merj szólni senkinek. Megértetted? Na, menj és hallgass!

Két marokkal megfogta lánya karját, közelebb húzta és homlokon csókolta. Anna egy pillanatra a férfi arcába tekintett. Apjának nem volt még ősz hajszála, egyetlen hibás foga. Szemében indulatos fény cikázott. Anna lobbanékony természetét is örökölte: semmiségekért tudott gyűlölni, hirtelen mindent feláldozni.

Bement a házba. Felrepedt szája, véres arca láttán érdeklődő anyjának azt mondta, megcsúszott és beütötte magát a jászolba. De egész testében reszketett. Sajnálta magát és az apját. Látta, mennyit hajszolódik, hogy elartsa ványadt feleségét és három gyerekét. Szegényen éltek, mint Sajtópetrin az emberek többsége.

Anna 1956-ban tizéves volt. Beszélték a csöndes faluban, hogy a közeli városban, Miskolcon lövöldöznek, embereket akasztanak fel a szovjet emlékműre.

Azokban a napokban apja eltűnt. November végén egy éjszaka pufajkások vették körül a házat és elvitték. Tavaszodott, amikor szóttan komorsággal hazatért. Akkortól alig beszélt. Addig is dédelgetett Annája lett a mindene. Miskolcon dolgozott, útjairól mindig hozott az ő kislányának valamit: cukrot vagy gyümölcsöt, és ragaszkodott hozzá, hogy egyedül egye meg, ne adjon belőle se az édesanyjának, se a testvéreinek. Anna annyira hozzászokott ehhez, hogy sértésnek vette, ha apja üres kézzel tért haza.

A kicsi Anna vakon hitt az apjában, és csak benne. Úgy gondolta, mindig csak olyasmit akar, ami jó neki, mert örömeben kedvét leli.

Apját sem a maga, sem családtagjai születésnapja nem érdekelte, csak Annáé. Azt mindig megünnepelte. A tizenharmadikra, 1959. október 25-én szép selyemkendőt hozott neki. A vállára terítette, azzal együtt zárta a karjába és ölelte hosszan magához. Anna örömeben összecsókolta apja arcát, homlokát, ajkát. Anyja és két testvére némán nézték a jelenetet. – Na, köszöntésnek fel, végül is ma tizenhárom éves – intett az apa a többieknek. Kényszeredett jókívánsággal sorban megpuszították. – Hoztam egy üveg bort, ezt a süteményt meg neked, Annuskám. Na, hozz poharakat! – mordult az asszonyra.

Anna kibontotta a csomagot, és kivételesen odakinálta testvéreinek. Apja rávakkant: – Ne osztogasd, ami a tiéd! – Töltött a poharakba. Annáéba is egy keveset. – Boldog születésnapot az én gyönyörű kislányomnak! Gyere, ülj ide az ölembe!

Anna jobb karjával átölelte apja nyakát: – Köszönöm, morgó medve, te vagy a legjobb édesapa a világon. – Margit és János magázták az apjukat. Egyedül Anna tegezhette. – Igyunk az én kicsimre! – emelte meg a poharát az apa. Végignézett a többiekre, isznak-e, aztán magához vonta lánya fejét, csókolta a haját, az arcát,

majd felhajtotta a bort. De ott az istállóban, mint egy tiszta lepedő, összevérződött és széthasadt Anna lelke. Akkortól rettegve várta apját, s amikor hallotta, hogy megérkezett, gyomorgörccse és hányingere támadt. Ha belépett, nem szaladt elé, mint régen, nem ölelte át a nyakát, és nem csókolta. Iszonyodva félt, hogy kirendeli az istállóba, legyűri, és akármi is történik, örökre hallgatnia kell róla.

Apja ugyanúgy kedveskedett neki, mint régen, de Anna tudta, ennek ára van vagy lesz, és keserű lett szájában a cukorka, ízetlen a gyümölcs.

Anyja nem mert érdeklődni a változás okáról. Három év alatt három gyermeket szült. Ez megroppantotta az egészségét. Ismerte férje minden éjszaka a kedvét töltötte rajta. De egyre kevesebb örömmel, így aztán végül békén hagyta.

Az asszony biztos volt benne, hogy a férje nő nélkül nem létezhet, és megoldást keresett. Szép férfi volt, szilaj és kimeríthetetlen. Bármennyit ivott, soha nem részegedett le. És nem ijedt meg semmitől, azt hitte magáról, hogy örökké ilyen marad. Szembeszállhat bárkivel, büntetlenül elcsábíthatja bárki asszonyát.

Anna már nem kegynek, hanem kiszolgáltatottságnak érezte azt a megkülönböztetést, amelylyel apja körülvette, és szembefordította vele a családot. Éjszakánként felriadt, titokban sirt, és azt kívánta, bárcsak történne valami az apjával, hogy megmeneküljön a borzalomtól, ami rá vár. Már nem nézegette magát tetszelegve a tükörben, szégyellte és bántotta a szépsége, ami bajt zúdított rá. Mindennap elhatározta, hogy megmondja apjának, ha megtörténik, amivel megfenyegette, kútba ugrik, vagy az istálló padlásán felkötí magát.

Amikor a történetek után két hétre agyonvert apjával éjszaka megálltak a lovak a ház előtt, ő ébredt fel elsőként riadó álmából. De különben is, már kicsi korától mindig megérezte, ha apja hazafelé tartott. Fejét a párnába fúrva várt, de nem hallotta a kapu nyitását, az udvarra beforduló szekér zaját. Telt az idő. Kikelt az ágyból, az ablakhoz óvakodott, hogy megnézzze, mit szöszmötöl az apja. A megsüllyedt szürkeségben nem látta apját a bakon, csak a lovak türelmetlen toporgását. Rosszat sejtett, anyját költögette. – Ne buzogj, nem a te gondod. Biztosan beivott – intette le az anyja.

Február közepe volt. Anna aggódott, hogy apja megfagy a hidegben. – Valami lehet vele, hogy nem mozdul – noszogatta az anyját. – Milyen ember ez? – bosszankodott az anyja és hangjába az évek során összegyűlt keserűség vegyült.

Kabátot vetett magára, fázósan kisetett a szekérhez. Anna az ablakban figyelt. Anyja a szekér körül toporgott. Csak annyit látott, hogy férje hason fekszik, és mintha nem lélegezne. Visszaiparkodott a házba. – Mi van vele? – kérdezte a lány. Anyja nem válaszolt, hanem a fiát költögette és kérte, álljon be a szekérrel, aztán siessen az

istállóba a viharlámpáért, hogy megnézzék, részeg-e az apja, vagy baja esett.

Amikor kiderült, hogy halott, Anna elájult.

Sorban jöttek a gyászolók. Az asszonyok hideg, könyves arcukat az arcához érintették, a férfiak kezét nyújtottak.

A temetőből hazatérve dermedt csend fogadta őket, és a nagy kiadással járó végtisztesség után a fogas kérdés: a kenyérkereső, családfenntartó apa váratlan és titokzatos halála után hogyan lesz tovább? Anyjuk mindig is csak a háztartást vezette. János tizenhét, Margit tizenhat éves volt, Anna pedig alig múlt tizenhárom.

A rendőrség közölte Labancznéval, hogy férje ismeretlen tettes bűncselekményének áldozata lett. János azt mormogta, hogy azért nem találják a gyilkost, mert ők maguk azok – agyonverték az apját. Ötvenhatban is, meg utána is mindig így hallgattatták el, aki megmondta az igazát.

Anna azt, hogy apja ismeretlen elkövető bűncselekményének áldozata lett, rejtélyesnek és félelmetesnek érezte, mivel az gomolygott benne, hogy az édesapja vesztét kívánó óhajtása és a bekövetkezett esemény között összefüggés lehet.

Nehezen viselt lelkifurdalás gyötörte, szüntelenül sírt. Gyakran álmodta, hogy az ismeretlen gyilkost próbálja feltartóztatni, de az doronggal az ő fejét is szétveri. Sikoltozva ébredt. Máskor hirtelen hallani vélte azt a borzalmas dübörgést, ami a temetőben ájulatra kergette, és vinnyogva menekült ki a házból. Híztériájával rémítette a családját. Helyzete kedvezőtlenre fordult, apjuk korábbi dédelgetését megbosszulandó: testvérei ridegen bántak vele. Anyja sem pátolgatta, hiszen a napi megélhetés gondjai nyomasztották.

Mindig közepes tanuló volt. Amíg érte rajongó apja élt, önmagán kívül más nem érdekelt, mert biztos volt benne, hogy úgyszólván védőszentje szándéka szerint alakul a sorsa. A lelkében tanyát vert rémülettől minden megváltozott: nem tudott aludni, az iskolában kimerülten bámult maga elé. Kezdetben ezt tanárai megértéssel fogadták, de végül csak az eredményt osztályozták.

A nyolcadik osztályt keservesen végezte. Zsibbadtan ült a könyvei, a füzete előtt és szüntelenül arra gondolt, hogy bűncselekmény áldozatának lenni szörnyű szegény és megaláztatás. Ha apja rátámadt, talán mással szemben is elkövethetett valami bűnt, ami miatt olyan irgalmatlanul elbántak vele, és fiatalon elpusztították. Elhatározta, ő egész életében mindenkivel megértő lesz, jól és tisztességesen viselkedik, nem ad okot arra, hogy bárki is bántalmazza, megalázza, ismeretlen elkövetőként az életére törjön.

Nem volt ezt könnyű betartani. Apjától örökölt lobbanékony természete miatt néha megbántott másokat, például a bátyját, aki átvette a családfői szerepet, és gyakran utasította erre-arra. Anna nem fogadta apácai alázattal testvére hatalmaskodását, szájalt vagy durcás-

kodott, és ilyenkor megesett, hogy a bikaerős Janika képen törölte.

És nem volt hova, kihez fellebbeznie. Még apja emlékéhez sem. Bármilyen hálátlanságnak látszott, a sírjához soha nem ment ki. Úgy érezte, ha csak ránéz a fejfára, menten elájul a lelkét perzselő önvádtól. Vétkesnek érezte magát a megmagyarázhatatlan szerelemmel szeretett apa és férfi nemtelen végzetében. De gyötörte is, hogy a bálványozott lény olyasmit akart tőle, és ha életben marad, biztosan be is hajtja rajta, amivel szétszagattott benne mindent, ami az élethez kell. Felőrölte idegileg, hogy erről, amíg csak él, soha senkivel nem beszélhet, mert egyrészt leköpné vele apja emlékét, másrészt bemocskolná magát, senki nem hinné el, hogy csak akarta, de nem gyűrte le az apja.

Bármennyit vergődött, teli volt energiával. Ha csak zsiros kenyérré és paprikás krumplira telt is, jó étvágygal evett, testileg rohamosan fejlődött. Melle hegyes csüccsá formálódott. Hosszú, különleges fényű, koromfekete haja, hófehér bőre, tatáros szemének titkolhatóan villogzása sokkal vonzóbbá tette, mint amilyen a többi lány volt az osztályban. Fiú osztálytársai kevésnek érezték magukat, hogy körülötte legyeskedjenek. Inkább érettebb legények és egy-két férfi tanára tette neki a szépet. Anna nem örült, inkább megszegyenítőnek érezte, ha dicsérték, miközben a tükörbe tekintve újra meg újra láthatta, hogy elűt a környezetétől.

Tanári jó szándék is kellett, hogy túl legyen a nyolcadik osztályon. Ballagására csak édesanyja kísérte el. Sötét szoknyában és fehér, nővérétől kölcsön kapott blúzban ballagott, az osztálytársai közül fejjel kimagasodva. Magához szorította virágcsokrárt, és amikor véget ért az életbe bocsátó iskolai ünneplés, egyedül ment ki a temetőbe és édesapja sírjára rakta a csokrot. Másfél év telt el azóta, hogy apját elvesztette, mégis egész testében remegett, amikor a temetőbe lépett, mintha attól félt volna, hogy a halott a megsüllyedt halmon ülve várja, és számon kéri a csak általa ismert bűnét.

Apja sírján hófehér szarkaláb és lila viola virított, annak jeleként, hogy a megbántott immár mindent megbocsátott a holtnak. Anyja hetente kijárt élete pótolhatóan szerelméhez, akit egykoron minden lány irigyelt tőle; akit az első pillanattól kezdve félve imádott, és sokkal többnek érzett önmagánál.

Anna a sírtól távolabb állt meg. Hevesen vert a szíve. Melegen sütött a nap. Az aratásra érett gabonatóbla fölött a magasban pacsirta bukfencezett énekelve. A mindenséget betöltő hangja annyira természetesnek és örökkévalónak tetszett, hogy zokogni kezdett. Arra gondolt, nem bánna, bármit is tenne vele az apja, csak élne, és segítené: merre induljon most, mi legyen a sorsa?

Tizennégy és fél éves volt. Megjelenésében szinte már nő, de a lelkében gyermek és gyámoltalan. Valaha anyji mindenről ábrándozott. Apja halála óta bármire gondolt, hirtelen megjelent benne a bénító érzés, hogy egyszer

majd ő is a föld alatt lesz, s hiába énekel önfeledten a pacsirta, mint most, hozzá már nem jut el a hangja, az örök sötétben süketen és feltámadhatatlanul fekszik.

Csokrát nem a sirra, hanem a fejfa elé rakta, oda, ahol a mélyben apja feje nyugodhat. Letérdelt, hangos kétségbeesettséggel imádkozott, arra kérte istent, bocsássa meg vétkét: apja halálát kívánó vágyát. Ismét megfogadta, hogy jó lesz, szereti az embereket, alkalmazkodik hozzájuk, sose fordul velük szembe, nehogy ő is bűncselekmény áldozata legyen. Ahányszor eszébe villant ez a két titokzatos szó, összefacsarodott a szíve, agyában széthullott minden gondolat.

De egyet biztosan tudott: apjának azt a hangoztatott jóslatát, hogy neki mérnök férje lesz, teljesíti bármi áron. Még nem tudta, miként és mikor, csak azt, hogy ez így lesz, és nem lehet másként. Megesküdött a sírban enyészőnek: addig nem látogatja, amíg férjhez nem ment. Majd csak akkor jön oldalán választottjával és örök társával, hogy esküvői csokrát közösen a sirra helyezték. Akkor szétszakadozik lelkében a fájdalom, gyermekeket szül és igyekszik boldog lenni, miként a többi boldog ember.

Nagy haja szépen eltakarta koponyája erőteljesen domborodó hátsó, az akarati központot rejtő részét. Tisztában volt vele, hogy nem eléggé okos, de kitartás, szorgalom és elhatározásainak végrehajtásához erő annyira van benne, mint tíz másban, és semmi nem fordíthatja vissza választott útján. Inkább meghal, de akkor is végigmegy rajta, mert különben minek is élne.

Nem a kijárat, hanem a gabonaföld felé indult. Leült a mezsgye szélén, hosszan bámulta a pipacstól véres búzatáblát, beszívta az érett gabona meleg illatát. Nem volt terve és elképzelése arról, hogy mi legyen most vele, s nem volt senki, aki érett fejlel bármit tett volna érte és helyette, elindítva a felnőtté válás irányába.

Hogy csúfos bizonyítványával továbbtanuljon, esetleg valamilyen szakmát, fel sem merült benne. A nagy szegénységben a család nem is vállalta volna eltartását. De nem is akart otthon, egész pontosan Sajópetriben maradni. Parancsoló természetű és Anna kényeztetésének éveit nem felejtő bátyja különben is azt kívánta, hogy rögtön gondoskodják önmagáról.

Egy távoli rokon felajánlotta, hogy elhelyezi a miskolci Mezőkernél. A központi raktárban dolgozott, tedd ide, szaladj oda munkát végzett. Nem volt könnyű egyfolytában talpon lenni, emelgetni, pakolászni. Minden nap korán kelt, sokadmagával várta a buszt, és a hármastól ment a nagyvárosba.

Kezdetben mindig eszébe jutott az apja, akivel érrefelé botorkáltak azon a februári éjszakán a hazatérő lovak. Kimerülten csak este tért haza. De legalább volt saját keresete. És vonzotta is Miskolc forgalma, az idegen emberek, akiktől félt, mégis jó volt köztük lenni és elfeledkezni az otthoni bezártságról, nyomorúságról és a szüntelen kis piszkálódásokról.

A Mezőkernél sok férfit látott maga körül, és idegesítette, hogy megbámulják. A fiatalabbak moziba hívták, esti táncolásra. Anna nem tudta, hogyan mondjon nemet úgy, hogy ne bántsa meg őket, ne lássák se önteltnek, se vidéki tahónak. Senkinek nem beszélt otthoni helyzetéről, mint ahogy otthon sem a munkahelyéről. Úgysem értették volna meg. Egyik alkalommal véletlenül meghallotta, hogy a raktárban róla beszélnek a férfiak. Egyikük röhögve mondta, hogy kinyalná Anna szép kis nunáját. Kimenekült az épületből.

Még visszahúzódóbb lett. Az anyja-korabeli nők társaságát kereste, remélve, nekik nincs okuk rá, hogy féltékenykedjenek a szépségére és megszólják.

Nehezen viselte az otthoni légkört, hiszen hazaadott keresete éppen csak anyja volt, hogy az ennyivalja és a buszbérlet kitért belőle. Változtatni akart, valahogyan függetleníteni magát a családjától. A háromnegyed év, amit a Mezőkernél eltöltött, sok tanulsággal járt, megerősítette abban, hogy az ő élete nem folytatódhat Sajópetriben, ahol otthon naponta azt hallotta, hogy ingyenélő, és ha élne az apja, nem tűrné, hogy naplopó legyen.

Fogalma sem volt arról, hogy mi lenne, ha az apja élne, és látná, hogy tizenöt éves korára 175 centi magas lett, s ha kamaszosan vékony is, megjelenésével, tekintetével, arcának titkolhatóan ragyogásával felhívja magára a férfiak figyelmét.

A Mezőkernél panaszkodott az egyik asszonynak, hogy nem érzi ott jól magát, mert a férfiak megjegyzéseket tesznek rá. Olyan munkahelyet szeretne, ahol békén hagyják, a munkája alapján ítélik meg és becsülik. Az asszony másnap újságolta, hogy a villamosipari technikum igazgatója, dr. Tenk Béla háztartási alkalmazottat keres, aki vigyáz a gyerekekre, rendben tartja a lakást, mivel a felesége is dolgozik.

A cselédkezéshez sem fűlt a foga, de felkereste az igazgató urat, aki a feleségével együtt fogadta. Kedvesek voltak hozzá, nem látszott nehéznek a munka, és ami a legfontosabb, külön kis szobát biztosítottak számára. Nemcsak dolgozott Miskolcon, hanem ottani bejelentett lakos is lett. Nem kapott sok pénzt, de kiadósabban táplálkozhatott. Életében először fürdött kádban, jó meleg fürdőszobában. Ki is használta a lehetőséget. Állt a fürdőszoba-ajtóra szerelt tükör előtt, miközben zuhanyozott, és úgy látta önmagát, ahogyan még soha. Furcsa volt tükörmásával ismerkedni, szembesülni csúcsos bimbojú mellével, lapos hasával és hamvasan sötétlő ölével.

A jobb étkezésnek és a nyugalomnak köszönhetően felszedett néhány kilót, ami kifejezetten hasznára vált. Munkáját tisztességgel végezte. Soha egy korholó szó nem hangzott el sem az igazgató úr, sem a felesége részéről. Az is szokatlan volt, ahogy egymással és a gyerekekkel beszéltek: figyelem és megértés melegítette át a szavaikat, magatartásukat.

Annát nem utasították, hanem kérték. Először találkozott azzal, hogyan viselkednek, élnek az intelligens emberek, miként készülnek vendégségbe, vagy színházba, milyen kedveskedéssel dicséri a férj felesége csinoságát. Először tapasztalta azt, hogy az emberek másként is élhetnek, mint a falujában és a családjában látta.

Kezdetben jól érezte magát a bezárt kis világban, elrejtözve mindenki szeme elől. Cseléd volt, de az otthoni nyomorúsághoz és lelki ürességhez képest, amiben, különösen az apa halála után, családjá tengődött, helyzete mégis társadalmi emelkedésnek számított.

Havonta egyszer hazabuszozott, hogy lássa édesanyját. Egészségesen, kivirulva érkezett, gazdáiról csak jót mondott. Mesélt a kellemes fürdőszobáról, ahol mindennap teliengedi a kádat, és félórát is heverészik a forró vízben; az édes kislányukról, akivel naponta eljátszogat, miközben szórakozásként rendbe rakja a lakást. Főzni csak magának és a gyerekeknek kellett, hiszen az igazgató úr és a felesége a munkahelyén ebédelt, este pedig általában hideget ettek.

Ha vendégek jöttek, Anna a háziasszonnyal együtt készítette a vacsorát, s miután együtt betálatlak, ő is leült az asztalhoz, és velük, illetve a vendégekkel evett, mintha családtag lett volna. Vacsora után semmeddig sem tartott elmosogatni. Utána még, ha kedve volt hozzá, bemehetett a szobába, hallgathatta a felnőttek beszélgetését. Vagy fogta magát és lefeküdt.

Az igazgató úr könyveket adott neki, hogy olvasgasson, foglalja el magát. De elmehetett moziba is, vagy sétálni a városban. Nem egyszer, amikor az igazgató úrnak egyéb dolga vagy sürgős munkája akadt, Anna ment el háziasszonyával a Miskolci Nemzeti Színházba.

Családtagként kezelték, egy idő után mégis kegyetlenül unatkozott, és éjszakánként sokat sírt. Nem enyhült örökös lelkifurdalása amiatt, hogy valamiképpen részesnek érezte magát imádott apja halálában. És egyre inkább úgy látta, hogy apja az istállóban csak pillanatnyi elkeseredésében támadta le, ha életben marad, az eset nem ismétlődött volna meg. Gyötörte az is, hogy ha így él, nem tudja beváltani apja jóslatát, illetve neki tett fogadalmát. Egyszer beszélt erről az igazgatónénak. Persze csak annyit mondott el, hogy az édesapja túlzó módon nagyon szépnek látta őt, és balesetéig – egy teherautó, úgymond, nekijajtott a lovas kocsinak, és apja olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy meghalt – váltig azt hangoztatta, hogy neki egy mérnökhöz kell feleségül menni.

Az igazgatóné nem nevette ki, nagyon sajnálta, s neki is az volt a véleménye, hogy Annában van valami elegáns szépség, természetes észjárással tud viselkedni, és valamit mindenképpen tanulnia kellene, valami olyasmit, ami segítségére lehet, hogy művelt emberek között mozogjon. Megígérte, hogy beszél a férjével, legyen Anna segítségére.

Így született meg a terv, hogy iratkozzék be az egészségügyi szakiskolába, legyen ápolónő. Előnye, hogy a megyei kórház területén működik, és a tanulóknak az ott lévő nővérotthonban ingyenes lakhatást biztosítanak kétágyas szobákban. Az igazgató úr segítségével a gyenge nyolcadik osztályos bizonyítvány ellenére felvették. Persze azért is, mert kevesen akartak ápolónők lenni, vállalni ezt a kevés pénzzel és sok elfoglaltsággal járó munkát.

Anna izgatottan készült élete sorsfordító eseményére. Otthon csak akkor mondta el, amikor 1964 szeptemberében elkezdte a tanulást és átköltözött a nővérotthonba. Margit gúnyosan megjegyezte, hogy az a munka éppen neki való, ha ugyan képes lesz az iskolát elvégezni, utána pedig lesz gyomra ahhoz, hogy mások alól a szart kihordja.

Egy szobába került a nála négy évvel idősebb Sándor Juliannával. Anna ruhatára szegényes volt, de a fehér nővérruha igen jól mutatott karcsú, magas termetén. A barátkozó természetű és Annánál tapasztaltabb Julianna a barátságába fogadta. Életében először volt egy nála alig idősebb barátnője, aki szintén csinosnak számított, így őra nem irigykedett.

Anna 18. születésnapján, pénteken délután elment dr. Tenk igazgatóékhoz, s mintha a lányuk lett volna, tortát kapott tizennyolc szál gyertyával, és ráadásul az asszonytól egy tűzpiros mohair pulóvert. Sírt boldogságában. Apja halála óta először érezte, hogy önzetlenül szeretik.

Másnap barátnőjével moziba ment, utána pedig beültek a Pálma presszóba, ahol Julianna süteményt és üdítőt rendelt. Anna az ajándék pulóvert vette fel, nagy tömegű haját ügyesen kontyba igazította. Kifejezetten szép volt, különösen, ha nevetett, és arcának ragyogását teljessé tette hibátlan és csodás fogsora. Amikor Julianna megdicsérte a fogait, Anna könnyes szemmel mondta, hogy édesapjától örökölte, aki fiatalon meghalt, balesetet szenvedett.

Julianna Sajókápolnáról jött, az ő családjá is szegényesen élt, megértéssel hallgatta a lány panaszát. Azért is vonzódott hozzá, mert nem falusiasan viselkedett, sőt, volt benne valami választékosság, amit a Tenkéknél eltöltött másfél évnek is köszönhetett. Mégis olyannak látszott, mint akinek nincs semmi önbizalma.

Vasárnap hazabuszozott. Juliannától kölcsönkérte sárga miniszoknyáját és felvette az új pulóvert. Remekül mutatott. Hosszú combjai formásan feszültek. A lába ugyan kissé egyenesre sikerült, de annyi más részlet-szépség hivalkodott rajta, hogy ez a kis hiba bárki számára csak az első pillanatban tűnhetett zavarónak.

Margit nem győzött csodálkozni Anna eleganciáján. Irigyen úgy látta, hogy hűgának sokkal jobb az élete, mint neki. Nagyvárosban él, nem kell gumicsizmában taposnia a sarat; eljárhat szórakozni, táncolni, mozizni. Ha elvégzi az iskolát, majd orvosok és más finom

emberek között forgolódhat, esetleg egy orvos szeretője lesz, aki ellátja mindennel, talán még feleségül is veszi, amilyen szép. De az is lehet, hogy máris van valakije, hiszen miből telne neki drága mohair pulcsira. Pikírten meg is jegyezte, hogy azt beszélik, minden mutatós ápolónő kurva, orvosok babája, felcsinálják a kis ribancokat, de feleségnek már nem kellene.

János csak annyit jegyzett meg, hogy túl rövid a szoknyája, ami nem volt igaz, csak szokatlan, hiszen kevéssel a térde fölött kezdődött. Otthon senkinek nem jutott eszébe, hogy két nappal korábban nagykorú lett. Ő újságolta boldogan, hogy dr. Tenkék tortával fogadták, amilyen tizenhét gyertya égett. Az édesanyja sirva fakadt: – Ha apád ezt megérhette volna – mondta, miközben megcsókolta. Margit pedig megjegyezte: ha az apjuk élne, szigorúan fogná, nem tűrné ezt a fajta életet.

Anna nem akart nővérel vitatkozni, ezért szelíden kijelentette: – Nagyon vidéki felfogás az, hogy az orvosok az ápolónőket hajkurásszák, és ezt csak olyanok terjesztik, akik senkinek nem kellene. – Margit dühösen vágta oda: – Nekem egy ilyen ne ugasson... – Hogy milyen, azt nem mondta, de hangsúlyán érezni lehetett, hogy Annát máris kurvának tartja. – Ne marakodjatok, van nekem ügyis elég bajom – sáпитozott az anyjuk. – Nem én kezdtem – sziszegett Margit –, hanem a kis kedvenc, akinek mindenki vidéki, aki az első szóra nem teszi szét a lábát egy jöttmentnek...

Nehogy elhiggye már az anyuka, hogy azok a Tenkék égő gyertyákkal ékesített tortával várják a volt cselédlányukat... ha csak az igazgató úr még annak idején nem látogatott be éjszakánként a kisasszonyhoz... – Te ne magadból indulj ki! – villogott Anna szeme. – Ebből elég volt! – szólalt meg emelt hangon a bátyja. – Ha nem fogod be a szádat, Anna, képen töröllek a nagykorúságod alkalmából.

Anna ilyenkor hatalmas ajándéknak érezte, hogy felülhet a buszra, és nem kell a gyűlölet felhőjében élnie.

Az ápolónő-jelöltek gyakorlati foglalkozáson is részt vettek. Anna mindig több borralalót kapott, mint a társai, különösen, ha az adott osztályon a férfi-körtermekhez osztották be. Kétségtelen, hogy a betegek a szép fiatal lányt is jutalmazták, de még inkább a segítőkész kedvességet. A nővérképzőre járók az utóbbit nem vették észre, csak azt, hogy illeg-billeg, kelletli magát.

Amikor egyiküknek szabadkozva azt mondta, nem tehet róla, hogy szép és ez meghatja a férfibetegeket, gyorsan elterjedt az irigykedő pletyka, hogy beképzelt, csinosabbnak tartja magát a többieknél. Pedig ez csak tény volt. A szakiskolás társak kissé elhidegültek tőle, amikor látták, hogy az előadást tartó orvosok is rajta felejtik a szemüket.

(Részlet A Labancz Anna gyilkosság című regényből)

Kunkovács László fotója